

*«Кожній нації є за що посипати собі голову попелом.
Тільки не треба тим попелом запорошувати очі наступних поколінь.
Ніхто з нас, нині живучих,
не може нести відповідальності за давні неспокутувані гріхи.
Але кожен з нас зобов'язаний їх не повторити і не примножити»*
Ліна Костенко
«Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала»

ВСТУП

Національна військова історія – це величезний пласт нашого минулого, який визначається історією війн, військово-політичних процесів, військових формувань, бойових операцій, родів військ, зброї, військових діячів, інформаційного та тилового забезпечення, військової освіти тощо. Її становлення фактично розпочалось з проголошенням незалежності України. Велику увагу дослідники почали звертати на проблеми боротьби за незалежність у першій половині ХХ ст., які радянська пропаганда та історична наука спотворили та сфальсифікували. До подій Євромайдану та Революції гідності українські та іноземні історики ввели в науковий обіг сотні праць про цю важку боротьбу за державність. Значна частина праць стосується доби Української національної революції 1917–1921 рр. У них наголошувалось, що особливості та закономірності історії української державності вказують на те, що основи державної політики потрібно спрямувати на постійне зміцнення обороноздатності держави для захисту суверенітету, незалежності та територіальної цілісності. Офіційна політика історичної пам'яті, яка існувала в Україні до кінця 2013 р., фактично нівелювала результати цих історичних досліджень, намагалась їх консервувати, зводити до формальних вшанувань, а також допускала, щоб їх перетворювали на предмет протистояння та поділу суспільства. Ця політика пам'яті толерувала, вибірково або дуже обережно засуджувала злочини тоталітарної радянської держави проти українців та інших націй, громадян та людства загалом. Щодо символів тоталітаризму (пам'ятники, назви вулиць, парків, населених пунктів, підприємств тощо на честь діячів комуністичного режиму та подій різного значення) та радянської символіки, то вони залишались дієвим інструментом пропаганди комунізму та підтримки конфлікту в суспільстві.

У результаті не історичний досвід, а сучасна збройна агресія Росії проти України кардинально змінила ставлення суспільства та влади до армії. Попри

багатолітнє руйнування, сучасні Збройні сили України демонструють високий рівень патріотизму та боєздатності на фронті.

Одночасно зміни в Україні, які започаткував Євромайдан та які продовжуються в контексті Революції гідності, актуалізували наявну історичну спадщину та роботу над новими науковими дослідженнями. Адже значна частина суспільства, громадські та політичні сили потребують враховувати історичний досвід у розв'язанні розпочатої Росією проти України «гібридної війни», міжнародній політиці, проведенні реформ тощо. Започаткована боротьба з комуністичною тоталітарною спадщиною потребує вироблення історичної пам'яті, в основі якої буде правда, яка сприятиме об'єднанню суспільства навколо спільних цінностей.

Наукове дослідження стосується Української національної революції 1917–1921 рр., коли в умовах агресії сусідніх держав військовий фактор у державотворчих процесах на українських землях зайняв головне місце. Недооцінка, а часто і відверте нехтування армією призвело до втрати держави. Безпосередньо науково-пізнавальний інтерес прикутий до проблеми виникнення, військово-політичної діяльності та збройної боротьби на Наддніпрянщині західноукраїнської за походженням командного та значної частини особового складу, ідейних та організаційних засад, – формації Січових стрільців. Це формування суттєво впливало на всю боротьбу за державність України в 1918–1919 рр. Заснували цю військову формацію група українців австро-угорського підданства, яких початок революційних подій у березні 1917 р. у Києві застав у російських таборах для військовополонених. Усі вони мали досвід передвоєнного парамілітарного виховання та вишколу, а більшість належала до першої в новітній історії України національної військової сили – легіону Українських січових стрільців. З історичного погляду така постановка проблеми визначає сутність Січових стрільців та актуальність дослідження. Результати наукової праці дають змогу доповнити, а навіть і переглянути погляди на низку історичних фактів, тверджень, пов'язаних з національною революцією та січовим стрілецтвом зокрема. Серед них питання трансформації західноукраїнського національного руху з регіонального у всеукраїнський, стану взаємин між національними силами Галичини та Наддніпрянщини, об'єднання українських земель у єдиний державний організм, організації державної влади та армії, різниці між Січовими стрільцями і УСС, значенні постаті Є. Коновальця тощо.

Хронологічні межі становлять 1917–1919 рр. Тобто у дослідженні охоплено події від весни 1917 р., коли під егідою Центральної Ради розпочалось відродження засад української державності, а найактивніша частина

військовополонених українців австро-угорського підданства, перебуваючи в таборах Росії, виявила бажання продовжити службу в українізованих частинах, а потім і сформувати окрему військову одиницю армії УНР, до грудня 1919 р. – часу розформування та остаточного припинення подальшої діяльності Січових стрільців.

Дослідження, зважаючи на сучасні процеси реформування Збройних сил України відповідно до армій провідних держав світу, покликане показати кращі традиції національної військової справи. Зокрема, високий рівень національної свідомості, відповідальності та політичної стійкості став запорукою дисципліни і боєздатності Січових стрільців. Військово-політичний аспект дає змогу з'ясувати роль війська в організації та зміні державної влади, тобто межу між державним переворотом, військовою диктатурою та захистом національних і державних інтересів.